

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародного і європейського права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

 Віталій СЕРЬОГІН

«31» Серпня 2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Інтеграційні процеси в Європі: історія і сучасність
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
галузь знань:	29 Міжнародні відносини
спеціальність:	293 Міжнародне право
освітньо-професійна програма	Міжнародне право
вид дисципліни:	вибіркова
факультет:	юридичний

2023/2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного факультету

«31» серпня 2023 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Гавриленко Олександр Анатолійович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного і європейського права

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету

Протокол від «31» серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри міжнародного і європейського права

Тетяна СИРОЇД

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 293 Міжнародне право

Гарант освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Міжнародне право» кандидат юридичних наук, доцент

Ліна ФОМІНА

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від «31» серпня 2023 року № 1

Голова науково-методичної комісії

Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Інтеграційні процеси в Європі: історія та сучасність» складена відповідно до освітнього рівня підготовки бакалавра, спеціальності 293 Міжнародне право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета навчальної дисципліни «Інтеграційні процеси в Європі: історія та сучасність» полягає в ознайомленні студентів із історією становлення та розвитку і сучасним станом інтеграційних утворень у Європі – європейських міждержавних об'єднань, заснованих на міжнародному договорі держав, які поступаються створюваним наднаціональним органам низкою суверенних повноважень; з'ясуванні закономірностей та основних напрямів їхнього розвитку, що сприятиме кращому розумінню міжнародно-правових реалій сучасності.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є набуття студентами системи знань щодо значення інтеграційних утворень (об'єднань), історії та сучасних тенденцій їхнього розвитку; формуванні та розвиненні історико-правових та міжнародно-правових знань студентів, їхнього уміння аналізувати факти та явища суспільно-політичного характеру; формуванні ціннісних орієнтирів відповідно до принципів гуманізму, демократії; сприянні усвідомленню ролі та значення інтеграційних процесів, що відбуваються у Європі для розбудови та зміцнення держави України.

1.3. Кількість кредитів – 5.

1.4. Загальна кількість годин – 150.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є визначальні факти, явища і процеси, загальні та специфічні закони і закономірності становлення і розвитку, форм організації інтеграційних об'єднань європейських держав, а також роль, яку вони відігравали та відіграють у міжнародних відносинах на різних етапах історичної еволюції цих відносин.

Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	3-й
Семестр	
6-й	6-й
Лекції	
48 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	6 год.
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	

70 год.	136 год.
Контрольна робота	
1	1
Підсумковий контроль : залік	

1.6. Заплановані результати навчання.

Внаслідок вивчення дисципліни здобувачі повинні набути таких професійних (предметних, фахових) компетентностей: ФК1, ФК 2, ФК4, ФК9, ФК10, ФК13, ФК15 та досягти таких програмних результатів: ПРН1, ПРН2, ПРН3, ПРН6, ПРН7, ПРН10, ПРН12, ПРН15, ПРН20 відповідно до ОПП ((https://law.karazin.ua/resources/doks2021/plany2021/opp_bac_293-2021.pdf))

2. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. «Інтеграційні процеси в Європі: історія та сучасність» як навчальна дисципліна. Поняття регіональної інтеграції. Теорії інтеграції

Предмет курсу і його завдання. Методологія викладу та вивчення. Місце історії інтеграційних утворень (об'єднань) у системі навчальних дисциплін. Поняття історичної періодизації. Розмаїтість наукових підходів до періодизації історії міжнародних інтеграційних утворень (об'єднань). Історіографія та джерельна база курсу.

Регіональна інтеграція: основні поняття.

Теорії інтеграції.

Інтеграційні об'єднання в сучасному світі та в минулому.

Тема 2. Формування прообразів міжнародних інтеграційних утворень у Європі в стародавню добу.

Еволюція поняття «Європа»: культурні, географічні, політичні, правові, історичні аспекти.

Перші інтеграційні утворення у Стародавній Греції. Амфіктіонії (Дельфійсько-Фермопільська, Делоська та ін.). Симмахії (Перший Афінівський союз, Другий Афінівський союз). Етолійський союз. Ахейський союз.

Ідея світової імперії Олександра Македонського.

Об'єднавчі процеси в епоху Давнього Риму.

Тема 3. Ідея універсальної монархії як основа об'єднання Європи у добу раннього та високого середньовіччя.

Вчення про «Град Божий» Августина.

Реалізація вчення Августина (виникнення теорії «двох мечів; дуалістична монархія при приматі імператора; християнський універсум на чолі папою).

Перегляд августинівського вчення Фомою Аквінським.

Крах політичних амбіцій папства.

Концепція світської універсальної монархії Данте Аліг'єрі.

Тема 4. Інтеграційні утворення в середньовічній Європі.

Інтеграційні процеси в Європі у період Середньовіччя. Візантійська імперія.

Імперія Карла Великого.

Тема європейської єдності у період боротьби католицької церкви та світської влади.

Інтегративні тенденції в розвитку колоній середньовічних італійських республік (Венеція, Генуя, Флоренція).

Ганзейський Союз.

Міжнародні конгреси в середньовічній Європі та спроби європейської інтеграції.

Роль династії Габсбургів в об'єднанні Європи. Карл V.

Тема 5. Розвиток ідеї єдиної Європи в епоху Відродження: від універсальної монархії до союзу держав.

Проект «християнської республіки» П. Дюбуа.

План об'єднання Європи папи Пія II

Союзний договір проти турків І. Подебрада.

Ідея «єдиної країни для всіх людей» Еразма Роттердамського.

Концепція універсальної монархії Т. Кампанелли.

«Великий задум» герцога де Сюллі.

План всесвітнього союзу Е. Крюсе.

Тема 6. Еволюція ідеї єдиної Європи в епоху Просвітництва: від союзу монархів до союзу республік.

Розробка нової теорії міжнародного права Г. Гроцієм.

«Ареопаг миру» Я.А. Коменського.

«Єгипетський план» Г.В. Лейбніца.

План створення «Європейського парламенту» У. Пенна.

Проект «єдиної держави» Дж. Беллєра.

Проект вічного миру в Європі Ш. де Сен-П'єра.

Критика концепції спілки монархів Ж.-Ж. Руссо

Вчення про утилітарний союз держав І. Бентама

Вчення про «союз освічених народів» І.Г. Гердера

План об'єднання Європи В.Ф. Малиновського

Ідея «федералізму вільних держав» І. Канта

Тема 7. Розвиток ідеї об'єднаної Європи в XIX – на початку XX століть.

«Європейські плани» Наполеона Бонапарта.
Погляди І. Г. Фіхте щодо об'єднання Європи.
Проект Всесвітнього правового союзу К. Краузе
Доктрина "політичної рівноваги" Ф. Генца
План А. Сен-Симона щодо трансформації Європи.
Концепція «об'єднаної Європи як протизваги Америці» К. Шмідт-Фізельдека.
Вчення Ф. Ліста про протекціонізм як необхідну передумову космополітизму.
«Молода Європа» Дж. Мадзіні.
«Європа-Республіка» В. Гюго.
«Священний союз свободи» М.А. Бакуніна.
Проект Європейської конфедерації І.К. Блюнчлі.
Погляди Л.А. Камаровського на об'єднання Європи.

Тема 8. Формування ідеї «Сполучених Штатів Європи» в першій половині XX століття

Ідея «Сполучених Штатів Європи» в поглядах більшовиків (В. І. Ленін, Л. Д. Троцький)
«Пан-Європа» Р.Н. Куденхове-Калергі
Проекти Європейського Союзу А. Бріана та Е. Герріота.
Плани «Третього рейху» щодо встановлення «нового порядку» в Європі.
Ідея соціальної і федеративної Європи А. Спінеллі і Е. Россі.
Концепція ліберальної і конфедеративної Європи У. Черчілля.

Тема 9. Еволюція ідеї «Сполучених Штатів Європи» в другій половині XX століття

«Західна федерація» Ж. Монне і Р. Шумана.
«Європа держав» Шарля де Голля
Концепція «європейської єдності» М. Тетчер.
Концепція Європейського Союзу Ж. Делора.

Тема 10. Створення Європейського Співтовариства.

Передумови та перші спроби започаткування процесу інтеграції в Західній Європі.
Перші практичні кроки на шляху європейської інтеграції. Європейське об'єднання вугілля та сталі.

Римські договори: заснування ЄЕС і Євроатому.

Тема 11. Процеси розширення європейського об'єднання

Перша хвиля розширення Європейського Співтовариства.

Розширення Європейського Співтовариства на південь.

Вступ Австрії, Фінляндії та Швеції до ЄС і його геостратегічне значення.

Умови вступу та приєднання до договорів ЄС – Копенгагенські критерії.

Розширення ЄС на схід.

Країни – кандидати на вступ до ЄС.

Тема 12. Етапи та напрями розвитку європейської інтеграції.

Основні етапи інтеграційного розвитку ЄС.

Сучасні позиції Європейського Союзу у світовій економіці.

Стратегія «Європа 2020». Її зміст та результати.

Стратегія «Стала Європа до 2030 року».

Тема 13. Договірні-правова система Європейського Союзу

Поняття, джерела та структура європейського права.

Єдиний Європейський акт.

Маастрихтський договір про Європейський Союз.

Амстердамський договір.

Ніццький договір

Лісабонський договір.

Тема 14. Інституційна структура ЄС

Європейський Парламент.

Європейська Рада.

Рада Європейського Союзу.

Європейська Комісія.

Суд Європейського Союзу (Європейський Суд, Суд Правосуддя).

Європейський Центральний банк.

Європейська Рахункова палата.

Консультативні органи.

Комітет регіонів.

Тема 15. Бюджет Європейського Союзу

Особливості формування бюджету ЄС

Сучасна структура бюджету. Механізми та інструменти управління бюджетом ЄС.

Процедура прийняття бюджету ЄС.

Структурні фонди ЄС.

Тема 16. Спільні політики Європейського Союзу: горизонтальні політики.

Загальна характеристика спільних політик.

Регіональна політика.

Соціальна політика.

Податкова політика ЄС.

Політика захисту довкілля (екологічна).

Конкурентна політика

Тема 17. Спільні політики Європейського Союзу: секторальні політики

Промислова та підприємницька політики.

Науково-технологічна політика.

Енергетична політика.

Спільна транспортна політика.

Спільна аграрна політика.

Політика у сфері рибальства.

Тема 18. Спільні політики Європейського Союзу: політики щодо громадян

Політика у сфері освіти.

Політика ЄС у сфері культури.

Політика у сфері охорони здоров'я

Тема 19. Спільні політики Європейського Союзу: зовнішні політики. Співробітництво у сфері внутрішніх справ і юстиції

Спільна торговельна політика.

Політика допомоги з розвитку.

Спільна зовнішня та безпекова політика.

Співробітництво у сфері внутрішніх справ і юстиції (простір свободи, безпеки і правосуддя).

Тема 20. Європейська валютна інтеграція

Еволюція європейської валютної інтеграції.

Стратегія грошово-кредитної політики євросистеми.

Розрахунки та платежі в зоні євро.

Тема 21. Особливості національних моделей економічного розвитку в ЄС.

Економічна модель ФРН.
Економічна модель Франції.
Англосаксонська економічна модель.
Середземноморська економічна модель.
Скандинавська модель розвитку.
Особливості економічних моделей нових членів Європейського Союзу.

Тема 22. Інтеграційні процеси у Великій Європі.

Інтеграційні процеси на півночі Європи. Ідея Балтійського кільця (Інгерманландії).
Вишеградська група.
Чорноморське економічне співробітництво.
Інтеграційні процеси на пострадянському просторі.
Ідея Балто-Чорноморського союзу. Люблінський трикутник (Польща, Литва, Україна).

Тема 23. Закладення підвалин українсько-європейських інтеграційних процесів у другій половині XVII – першій половині XX ст.

Проєвропейський вектор державного розвитку України-Гетьманщини та його вплив на становлення українського конституціоналізму.
Особливості оформлення євроінтеграційних процесів в Україні-Гетьманщині у другій половині XVII – першій половині XVIII ст.
Українські проекти військово-політичної інтеграції XIX – першої половини XX ст.

Тема 24. Україна на шляху до європейської інтеграції.

Відносини України з ЄС протягом 1991 – 2016 рр.
Вступ України до Ради Європи як крок на шляху до європейської інтеграції.
Україна – кандидат до вступу в Європейський Союз. Перспективи її повноправного членства в ЄС.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Денна форма		Заочна форма	
	Усього	у тому числі	Усього	у тому числі

		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. «Інтеграційні процеси в Європі: історія та сучасність» як навчальна дисципліна. Поняття регіональної інтеграції. Теорії інтеграції	6	2	1			3	6	1	1			4
Тема 2. Формування прообразів міжнародних інтеграційних утворень у Європі в стародавню добу	6	2	1			3	6	0	0			6
Тема 3. Ідея універсальної монархії як основа об'єднання Європи у добу раннього та високого середньовіччя	6	2	1			3	6	0	0			6
Тема 4. Інтеграційні утворення в середньовічній Європі	6	2	1			3	6	0	0			6
Тема 5. Розвиток ідеї єдиної Європи в епоху Відродження: від універсальної монархії до союзу держав	6	2	1			3	6	0	0			6
Тема 6. Еволюція ідеї єдиної Європи в епоху Просвітництва: від союзу монархів до союзу республік.	6	2	1			3	6	0	0			6
Тема 7. Розвиток ідеї об'єднаної Європи в ХІХ – на початку ХХ століть.	6	2	1			3	6	0	0			6
Тема 8. Формування ідеї «Сполучених Штатів Європи» в першій половині ХХ століття	6	2	1			3	6	1	0			5
Тема 9. Еволюція ідеї «Сполучених Штатів Європи» в другій	6	2	1			3	6	1	1			4

Тема 23. Закладення підвалин українсько-європейських інтеграційних процесів у другій половині XVII – першій половині XX ст.	7	2	2			3	7	0	0			7
Тема 24. Україна на шляху до європейської інтеграції	7	2	2			3	7	1	1			5
Усього годин	150	48	32			70	150	8	6			136

4. Теми семінарських занять

Денна форма

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	«Інтеграційні процеси в Європі: історія та сучасність» як навчальна дисципліна. Теорії інтеграції. Інтеграційні об'єднання стародавнього часу	2
2	Об'єднувачі ідеї та інтеграційні утворення в середньовічній Європі	2
3	Розвиток ідеї єдиної Європи в епоху Відродження та добу Просвітництва	2
4	Розвиток ідеї об'єднаної Європи в XIX – першій половині XX століття	2
5	Еволюція ідеї «Сполучених Штатів Європи» в другій половині XX століття. Створення Європейського Співтовариства	2
6	Процеси розширення європейського об'єднання. Етапи та напрями розвитку європейської інтеграції	2
7	Договірно-правова система Європейського Союзу	2
8	Інституційна структура Європейського Союзу	2
9	Спільні політики Європейського Союзу. Горизонтальні політики.	2
10	Секторальні політики ЄС та політики щодо громадян.	2
11	Зовнішні політики ЄС. Співробітництво у сфері внутрішніх справ і юстиції.	2
12	Європейська валютна інтеграція	2
13	Особливості національних моделей економічного розвитку в ЄС	2
14	Інтеграційні процеси у Великій Європі	2
15	Закладення підвалин українсько-європейських інтеграційних процесів у другій половині XVII – першій половині XX ст.	2
16	Україна на шляху до європейської інтеграції	2
Разом		32

Заочна форма

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Розвиток ідеї об'єднаної Європи та її втілення на практиці	2
2	Договірно-правова система та інституційна структура Європейського Союзу.	2
3	Україна на шляху до європейської інтеграції	2
Разом		6

5. Самостійна робота

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин (денна /заочна)
1	<i>Тема 1: «Інтеграційні процеси в Європі: історія та сучасність» як навчальна дисципліна. Поняття регіональної інтеграції. Теорії інтеграції.</i> Опрацювання навчальної літератури.	3/4
2	<i>Тема 2: Формування прообразів міжнародних інтеграційних утворень у Європі в стародавню добу.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/6
3	<i>Тема 3: Ідея універсальної монархії як основа об'єднання Європи у добу раннього та високого середньовіччя.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/6
4	<i>Тема 4: Інтеграційні утворення в середньовічній Європі.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/6
5	<i>Тема 5: Розвиток ідеї єдиної Європи в епоху Відродження: від універсальної монархії до союзу держав.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/6
6	<i>Тема 6: Еволюція ідеї єдиної Європи в епоху Просвітництва: від союзу монархів до союзу республік..</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми,	3/6

	підготовка рефератів.	
7	<i>Тема 7: Розвиток ідеї об'єднаної Європи в ХІХ – на початку ХХ століть.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/6
8	<i>Тема 8: Формування ідеї «Сполучених Штатів Європи» в першій половині ХХ століття.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/5
	<i>Тема 9: Еволюція ідеї «Сполучених Штатів Європи» в другій половині ХХ століття.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/4
	<i>Тема 10: Створення Європейського Співтовариства.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/4
	<i>Тема 11: Процеси розширення європейського об'єднання.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/5
	<i>Тема 12: Етапи та напрями розвитку європейської інтеграції.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/6
	<i>Тема 13: Договірно-правова система Європейського Союзу.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/4
	<i>Тема 14: Договірно-правова система Європейського Союзу.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/4
	<i>Тема 15: Бюджет Європейського Союзу.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/6
	<i>Тема 16: Спільні політики Європейського Союзу: горизонтальні політики.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання	3/6

	розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	
	<i>Тема 17: Спільні політики Європейського Союзу: секторальні політики.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	2/6
	<i>Тема 18: Спільні політики Європейського Союзу: політики щодо громадян.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	2/6
	<i>Тема 19: Спільні політики Європейського Союзу: зовнішні політики. Співробітництво у сфері внутрішніх справ і юстиції.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/7
	<i>Тема 20: Європейська валютна інтеграція.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/7
	<i>Тема 21: Особливості національних моделей економічного розвитку в ЄС.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/7
	<i>Тема 22: Інтеграційні процеси у Великій Європі.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/7
	<i>Тема 23: Закладення підвалин українсько-європейських інтеграційних процесів у другій половині XVII – першій половині XX ст.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/7
	<i>Тема 24: Україна на шляху до європейської інтеграції.</i> Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів.	3/5
Разом		70/136

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання є видом позааудиторної самостійної роботи студента навчального чи навчально-дослідницького характеру. Така робота студентів спрямована здебільшого на поглиблене вивчення дисципліни. Виконуючи її вони мають навчитися працювати з науковими публікаціями, методичною літературою, проводити пошук у мережі Інтернет, здійснювати теоретичне дослідження, грамотно оформлювати роботу. На другому курсі студенти здійснюють виконання завдань напівалгоритмічної дослідної моделі (усвідомлення проблеми, яка буде досліджуватись, аналітична обробка наукових джерел, визначення шляхів реалізації дослідної проблеми). Результатом такого дослідження може бути аналітичний огляд, реферат, презентація, усне повідомлення.

Завдання може бути обране студентом як з власної ініціативи, так і на вимогу викладача для відпрацювання пропущеного заняття або у випадку неналежної підготовки до семінару.

Орієнтовний перелік тем:

1. Поняття історичної періодизації. Розмаїтість наукових підходів до періодизації історії міжнародних інтеграційних утворень (об'єднань).
2. Регіональна інтеграція: основні поняття.
3. Теорії інтеграції.
4. Інтеграційні об'єднання в сучасному світі та в минулому.
5. Еволюція поняття «Європа»: культурні, географічні, політичні, правові, історичні аспекти.
6. Перші інтеграційні утворення у Стародавній Греції. Амфікційні (Дельфійсько-Фермопільська, Делоська та ін.). Гегемонії (Перший Афіньський союз, Другий Афіньський союз). Етолійський союз. Ахейський союз.
7. Ідея світової імперії Олександра Македонського.
8. Об'єднавчі процеси в епоху Давнього Риму.
9. Вчення Августина про «Град Божий».
10. Реалізація вчення Августина (виникнення теорії «двох мечів; дуалістична монархія при приматі імператора; християнський універсум на чолі з папою).
11. Перегляд августинівського вчення Фомою Аквінським.
12. Концепція світської універсальної монархії Данте Аліґ'єрі.
13. Інтеграційні процеси в Європі у період Середньовіччя. Візантійська імперія.
14. Імперія Карла Великого.
15. Тема європейської єдності у період боротьби католицької церкви та світської влади.
16. Інтегративні тенденції в розвитку колоній середньовічних італійських республік (Венеція, Генуя, Флоренція).
17. Ганзейський Союз.

18. Міжнародні конгреси в середньовічній Європі та спроби європейської інтеграції.
19. Роль династії Габсбургів в об'єднанні Європи. Карл V.
20. Проект «християнської республіки» П. Дюбуа.
21. План об'єднання Європи папи Пія II
22. Союзний проект І. Подебрада.
23. Ідея «єдиної країни для всіх людей» Еразма Роттердамського.
24. Концепція універсальної монархії Т. Кампанелли.
25. «Великий задум» герцога де Сюллі.
26. План всесвітнього союзу Е. Крюсе.
27. Розробка нової теорії міжнародного права Г. Гроцієм.
28. «Ареопаг миру» Я.А. Коменського.
29. «Єгипетський план» Г.В. Лейбніца.
30. План створення «Європейського парламенту» У. Пенна.
31. Проект «єдиної держави» Дж. Беллерса.
32. Проект вічного миру в Європі Ш. де Сен-П'єра.
33. Критика концепції спілки монархів Ж.-Ж. Руссо
34. Вчення про утилітарний союз держав І. Бентама
35. Вчення про «союз освічених народів» І.Г. Гердера
36. План об'єднання Європи В.Ф. Малиновського
37. Ідея «федералізму вільних держав» І. Канта
38. «Європейські плани» Наполеона Бонапарта.
39. Погляди І. Г. Фіхте щодо об'єднання Європи.
40. Проект Всесвітнього правового союзу К. Краузе
41. Доктрина «політичної рівноваги» Ф. Генца
42. План А. Сен-Симона щодо трансформації Європи.
43. Концепція «об'єднаної Європи як протизваги Америці» К. Шмідт-Фізельдека.
44. Вчення Ф. Ліста про протекціонізм як необхідну передумову космополітизму.
45. «Молода Європа» Дж. Мадзіні.
46. «Європа-Республіка» В. Гюго.
47. «Священний союз свободи» М.А. Бакуніна.
48. Проект Європейської конфедерації І.К. Блюнчлі.
49. Погляди Л.А. Камаровського на об'єднання Європи.
50. Ідея «Сполучених Штатів Європи» в поглядах більшовиків (В. І. Ленін, Л. Д. Троцький)
51. «Пан-Європа» Р.Н. Куденхове-Калергі
52. Проекти Європейського Союзу А. Бріана та Е. Герріота.
53. Плани «Третього рейху» щодо встановлення «нового порядку» в Європі.
54. Ідея соціальної і федеративної Європи А. Спінеллі і Е. Россі.
55. Концепція ліберальної і конфедеративної Європи У. Черчілля.
56. «Західна федерація» Ж. Монне і Р. Шумана.
57. «Європа держав» Шарля де Голля

58. Концепція «європейської єдності» М. Тетчер.
59. Концепція Європейського Союзу Ж. Делора.
60. Передумови та перші спроби започаткування процесу інтеграції в Західній Європі
61. Перші практичні кроки на шляху європейської інтеграції. Європейське об'єднання вугілля та сталі.
62. Римські договори: заснування ЄЕС і Євроатому.
63. Перша хвиля розширення Європейського Співтовариства.
64. Розширення Європейського Співтовариства на південь.
65. Вступ Австрії, Фінляндії та Швеції до ЄС і його геостратегічне значення.
66. Умови вступу та приєднання до договорів ЄС – Копенгагенські критерії.
67. Розширення ЄС на схід.
68. Країни – кандидати на вступ до ЄС.
69. Основні етапи інтеграційного розвитку ЄС.
70. Сучасні позиції Європейського Союзу у світовій економіці.
71. Стратегія «Європа 2020». Її зміст та результати.
72. Стратегія «Стала Європа до 2030 року».
73. Поняття, джерела та структура європейського права.
74. Єдиний Європейський акт.
75. Маастрихтський договір про Європейський Союз.
76. Амстердамський договір.
77. Ніццький договір
78. Лісабонський договір.
79. Європейський Парламент.
80. Європейська Рада.
81. Рада Європейського Союзу.
82. Європейська Комісія.
83. Суд Європейського Союзу (Європейський Суд, Суд Правосуддя).
84. Європейський Центральний банк.
85. Європейська Рахункова палата.
86. Консультативні органи.
87. Комітет регіонів.
88. Особливості формування бюджету ЄС
89. Сучасна структура бюджету. Механізми та інструменти управління бюджетом ЄС.
90. Процедура прийняття бюджету ЄС.
91. Структурні фонди ЄС.
92. Загальна характеристика спільних політик ЄС.
93. Регіональна політика ЄС.
94. Соціальна політика ЄС.
95. Податкова політика ЄС.
96. Політика захисту довкілля (екологічна).
97. Конкурентна політика ЄС.

98. Промислова та підприємницька політики ЄС.
99. Науково-технологічна політика.
100. Енергетична політика ЄС.
101. Спільна транспортна політика ЄС.
102. Спільна аграрна політика ЄС.
103. Політика ЄС у сфері рибальства.
104. Політика ЄС у сфері освіти.
105. Політика ЄС у сфері культури.
106. Політика у сфері ЄС охорони здоров'я
107. Спільна торговельна політика ЄС.
108. Політика допомоги з розвитку.
109. Спільна зовнішня та безпекова політика ЄС.
110. Співробітництво у сфері внутрішніх справ і юстиції (простір свободи, безпеки і правосуддя).
111. Еволюція європейської валютної інтеграції.
112. Стратегія грошово-кредитної політики євросистеми.
113. Розрахунки та платежі в зоні євро.
114. Економічна модель ФРН.
115. Економічна модель Франції.
116. Англосаксонська економічна модель.
117. Середземноморська економічна модель.
118. Скандинавська економічна модель розвитку.
119. Особливості економічних моделей нових членів Європейського Союзу.
120. Інтеграційні процеси на півночі Європи. Ідея Балтійського кільця (Інгерманландії).
121. Вишеградська група.
122. Чорноморське економічне співробітництво.
123. Інтеграційні процеси на пострадянському просторі.
124. Ідея Балто-Чорноморського союзу. Люблінський трикутник (Польща, Литва, Україна).
125. Прос'європейський вектор державного розвитку України-Гетьманщини та його вплив на становлення українського конституціоналізму.
126. Особливості оформлення євроінтеграційних процесів в Україні-Гетьманщині у першій половині XVIII ст.
127. Українські проекти військово-політичної інтеграції XIX – першої половини XX ст.
128. Відносини України з ЄС протягом 1991–2016 рр.
129. Вступ України до Ради Європи як крок на шляху до європейської інтеграції.
130. Україна – кандидат до вступу в Європейський Союз. Перспективи її повноправного членства в ЄС.

При оцінюванні виконаних завдань враховується ступінь розкриття теми та відображення головного змісту, глибина опрацювання відповідних тематичних джерел інформації, логічність викладу, здатність робити

висновки з проведеного дослідження, відповідність технічного оформлення існуючим нормам, якість підсумкової доповіді. Виконання даного виду роботи студент може бути оцінене від 1 до 3 балів.

7. Методи контролю

Застосовується вхідний контроль з метою з'ясування рівня знань студентів з дисциплін, які є базовими для вивчення даної. Проводиться на початку вивчення дисципліни шляхом усного опитування або експрес-контролю (тестування).

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському аудиторному занятті у формі усного опитування, виступів студентів, тестування, контрольних робіт.

Рубіжний контроль проводиться у вигляді письмової контрольної роботи з метою оцінювання знань і умінь, набутих під час вивчення тем відповідного розділу. Письмова контрольна робота може передбачати розгорнуті відповіді на питання, відповіді на тести, написання есе.

По закінченні вивчення курсу проводиться залік (максимальна сума балів - 40). Відповідно, в цьому семестрі сума балів за результатами роботи на семінарських заняттях може сягати 60.

8. Схема нарахування балів

Загальна кількість балів – 100.

Кількість балів за залік – 40.

Кількість балів протягом семестру – 60:

Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях $\sum 40 = 40$:

Формула обчислення

$$\sum 40 = \frac{\sum 1}{\sum 2} \times 8 \text{ (вісім)}$$

Примітка:

$\sum 40$ – сума максимальної кількості балів

$\sum 1$ – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.

$\sum 2$ – кількість семінарських занять протягом семестру.

8 – коефіцієнт

Контрольна робота – 20 балів.

Поточний контроль	Контрольна робота, передбачена	Разом	Екзамен /залік	Сума
-------------------	--------------------------------	-------	----------------	------

T1	T2	T3	T4	T5	TN	навчальним планом			
$\Sigma 40$						20	60	40	100

T1, T2 ... TN – теми.

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів, але в межах максимальної загальної суми балів – 100.

Відповідь на семінарському занятті – **1-5 балів**.

Критерії оцінювання усної відповіді.

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;
- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;
- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;
- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;
- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівки викладача;
- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;
- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;

- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;

- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;

- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання контрольних та екзаменаційних/залікових робіт.

Контрольні та екзаменаційні (залікові) роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 20 тестових завдань, екзаменаційна/залікова робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має п'ять варіантів відповідей, тільки одне яких є правильним; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна:

1. Азбука європейської інтеграції: навчально-методичний посібник / під ред. І. В. Яковюка. Харків: Алекс+, 2006. 168 с.
2. Європейська інтеграція: навч. посібник / за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хоменка. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 344 с.
3. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу : монографія / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування ; за ред. І. В. Яковюка. Київ: Ред. журн. «Право України», 2012. 208 с.
4. Копійка В. В. Європейський Союз: досвід розширення і Україна. Київ: Юридична думка, 2005. 448 с.

5. Копійка В. В., Шинкаренко, Т. І. Європейський Союз: історія і засади функціонування. Київ: Знання, 2012. 759 с.
6. Кордон М. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 172 с.
7. Прокопенко Л. Л. Вступ до європейської інтеграції: навч. посіб. Київ: Міленіум, 2009. 334 с.
8. Тодоров І. Я. Україна на шляху до європейської та євроатлантичної спільноти. Донецьк, 2006. 268 с.

Додаткова:

1. Аверьянов В., Бондаренко І, Доля Л., Гега П., Захаров Є. Посилення співпраці між Україною та ЄС щодо утвердження верховенства права в Україні: аналіт. доп. та рек. / Міжнародний фонд «Відродження»; Інститут відкритого суспільства. Брюссель / Ірина Солоненко (ред). Київ: К.І.С., 2006. 159 с.
2. Аврааменко М. Аналіз концептуальних положень міждержавного підходу до європейської інтеграції. URL: <http://www.viche.info/journal/2056>
3. Бенц А. Багаторівневе переплетення в Європейському Союзі. *Європейська інтеграція* / уклад. М. Яхтенфукс, Б. Колер-Кох; пер. з нім. М. Яковлєва. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. С. 208 – 231.
4. Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Об'єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу. Київ, 2009. 376 с.
5. Гавриленко О.А., Сироїд Т.Л. Історія міжнародного права: стародавня доба: навчальний посібник. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2021. 232 с.
6. Грицяк І. А., Немиря Г. М., Палій О. М. Європейська інтеграція. Опорний конспект дистанційного курсу. Київ, 2004.
7. Грицяк І. А. Право та інституції Європейського Союзу: Навчальний посібник. Київ: К.І.С., 2004. 260 с.
8. Гусев В.І. І. Кант: філософське обґрунтування ідеї миру. Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Серія: *Філософія та релігієзнавство*. 2000. Том 18. С. 8-17. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/naukma/Filos/2000_18/02_guseyev_v_i.pdf
9. Дейвіс Н. Європа. Історія. Київ: Основи, 2000. 1464 с.
10. Кіш Є. Пошуки теоретичних моделей європейської інтеграції. *Політичний менеджмент*. 2004. № 6 (9). С. 103-114. URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=34&c=605>
11. Ковальчук Т. Особливості формування єдиного культурного простору об'єднаної Європи. URL: <http://www.viche.info/journal/1300/>
12. Ковальчук Т. Формування європейського громадянства як особливого феномену об'єднаної Європи. URL: <http://www.viche.info/journal/2756/>
13. Козловець М. А. Європейська ідентичність: уніфікація чи «єдність в розмаїтті»? *Гуманітарний Вісник Запорізької державної інженерної*

- академії. 2009. Вип. 37. С. 72–86. URL: http://zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_37_7.pdf
14. Костюченко Я.М. Правове регулювання співробітництва України та Європейського Союзу: монографія / під наук. кер. В.І. Муравйова. Київ: LAT&K, 2011. 206 с.
15. Крушинський В. Ю. Британська Європа чи європейська Британія: Великобританія в європейських інтеграційних процесах. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2003. 214 с.
16. Львова О. Г. Ідейні засади європейської інтеграції. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Серія: Політичні науки.* 2008. Т. 82. С. 50-53. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/naukma/Polit/2008_82/10_lvova_og.PDF
17. Миколюк А.В. Концептуальний вимір теорії та підходів європейської інтеграції URL: http://www.social-science.com.ua/jornal_content/82/political_problems
18. Омельченко А. В. Друга світова війна та її вплив на ідею європейської інтеграції. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.* Луганськ, 2004. № 3. С. 122–128.
19. Основи права Європейського Союзу : підручник / [Т.М. Анакіна, О.А. Гавриленко, Т.Л. Сироїд, Л.О. Фоміна, А.О. Червяцова та ін.]. Харків : Право, 2018. 456 с.
20. Основи права Європейського Союзу : підручник / за заг. ред. Т.Л. Сироїд; [Л.І. Адашис, Т.М. Анакіна, С.М. Вихрист та ін.]. Харків : Право, 2020. 590 с.
21. Піляєв І.С. Рада Європи в сучасному євроінтеграційному процесі. Київ: Юридична книга, 2003. 436 с.
22. Решота В.В. Європейський Союз: історичні, правові та інституційні основи: навч. посіб. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2012. 170 с.
23. Теорія та практика європейського врядування: навч. посіб. / Л.Л. Прокопенко, О.М. Рудік, І.Д. Шумляєва, Н.М. Рудік. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2009. 216 с.
24. Тихомирова, Є. Б. Формування європейської ідентичності як чинник європейської інтеграції. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Політичні науки.* 2005. Т. 45. С. 56-61.
25. Ченчик Д.В. До витоків європейської інтеграції: Гаазький конгрес 1948 р. і утворення Ради Європи. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна: Серія «Історія».* 2006. № 728. Вип. 38. С. 134–139.
26. Ченчик Д.В. Виникнення та початок діяльності уніоністських організацій у Західній Європі (1946 – 1947 рр.). *Збірник наукових праць: Серія «Історія та географія» / Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди.* Харків, 2007. С. 101–107.
27. Шевчук Б. Європейські принципи належного врядування та реформа системи органів виконавчої влади в Україні. Демократичне врядування.

2012. Вип. 9. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik9/fail/Shevchuk_B.pdf.
28. Яковенко Н.Л. Велика Британія в сучасній системі міжнародних відносин: заявка на європейське лідерство. Київ, 2003. 227 с.
29. The future of the European Union – Laeken Declaration. URL: <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/rp2002/rp02-014.pdf>
30. Paczeński A., Klimowicz M. Procesy integracyjne i dezintegracyjne w Europie, Wydawnictwo OTO-Wrocław 2014. URL: http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/58899/Procesy_integracyjne_i_dezintegracyjne_w_Europie.pdf
31. Kawecka-Wyrzykowska E. Historia i rozwój idei integracji europejskiej, Warszawa- marzec 2002. URL: <http://europa.edu.pl/portal/index/strony?mainSP=articles&mainSRV=europa&method=78801222&page=attachement&aid=385&latch=0>

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. <http://www.unizar.es/euroconstitucion/Home.htm> – Установчі Договори ЄС
2. <http://europa.eu> – офіційний портал ЄС
3. <http://www.cvce.eu> – Центр документації з історії інтеграційних процесів
4. <http://www.aseansec.org> – офіційний портал АСЕАН
5. <http://www.nato.int> – офіційний сайт НАТО
6. <http://www.evrazes.com> – офіційний сайт ЄВРАЗЕС